

Бондаренко Олена Григорівна,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності

Навчально-наукового інституту права

імені князя Володимира Великого

м. Київ, Україна

ORCID ID 0000-0002-8270-5316

**ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ ЖІНОК ТА ДІТЕЙ У КРИМІНАЛЬНИХ
ПРОВАДЖЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ
В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ**

У статті висвітлені проблемні питання, пов'язані з торгівлею людьми в період воєнного стану в Україні. Зазначені дії визнаються світовим співтовариством як тяжкі злочини. Зауважено, що проблеми торгівлі людьми, а особливо маргінальними групами людей, до яких відносяться жінки та діти, неодноразово розглядалися в науковій літературі. Здійснено аналіз сучасного законодавчого забезпечення діяльності правоохоронних органів у сфері розслідування злочинів щодо торгівлі людьми і розгляду їх у судовому засіданні. Внесено певні пропозиції.

Ключові слова: суд, кримінальне провадження, етапи кримінального провадження, торгівля людьми, допит, опитування, протидія торгівлі людьми, міжнародно-правовий досвід.

На сьогодні мільйони людей у світі, найчастіше жінки та діти, потрапляють у тенета сучасних форм рабства, що називають торгівлею людьми. Суспільна небезпека торгівлі людьми полягає в посяганні на невід'ємні права людини, а саме право на повагу, право на свободу, право на особисту недоторканність, а також право на свободу пересування і вільний вибір місця проживання та інше. Торгівля людьми не оминула жодну країну світу і, на жаль, Україну також. А з початком повномасштабного вторгнення росії на територію України невпинно почали зростати масштаби торгівлі людьми, адже мільйони жінок та дітей змушені були покинути рідну батьківщину та переїхати до інших держав. Тому з метою підвищення ефективності та результативності розслідування кримінальних проваджень, а також притягнення до відповідальності винних осіб, слід детально звернути увагу на допит потерпілих. Проаналізувати українське та міжнародне законодавство, що стосується тактики допиту жінок та дітей.

Торгівля людьми була предметом дослідження багатьох іноземних науковців, таких як: Р. Вайцера, К. Бейн, В. Сьон, Х. Манзур, К. Робішо, М. Гордона, Д. Ковердейла, А. Шаха, М. Девісаті ін. Серед українських учених вагомий внесок у дослідження теоретичних питань, пов'язаних з торгівлею людьми, зробили такі науковці, як М.С. Цуцкірідзе, А.А. Небитов, В.Д. Басай, В.Г. Гончаренко, А.М. Кислий, В.В. Лисенко, В.Г. Сіврук та інші, де останні проаналізували та виклали проблеми розслідування правопорушень у цій сфері.

© Bondarenko Olena, 2023

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2023.3\(61\).23](https://doi.org/10.36486/np.2023.3(61).23)

Issue 3(61) 2023

<https://naukaipravookhrona.com/>

Головною метою цієї роботи є дослідження факторів, які впливають на розповсюдження торгівлі людьми, та її залежність від міграції в період воєнного стану в Україні. Розробити пропозиції щодо удосконалення законодавства України для розв'язання проблем, що виникають у діяльності правоохоронних органів під час розслідування кримінальних проваджень пов'язаних з торгівлею людьми, а також зробити все необхідне для мінімізації існування цього феномену в суспільстві. Значну увагу приділити тактиці допиту жінок та дітей, потерпілих від даного виду правопорушень.

На сьогодні торгівля людьми – явище глобального масштабу, що існує на державному та міждержавному рівні, яке порушує права і свободи людини, а також створює негативні наслідки для всього суспільства. Особливо ці наслідки є більш негативними в період воєнного стану, оскільки їх вчинення обумовлено великою кількістю біженців.

Що стосується України, то торгівля людьми охопила всі регіони нашої держави та вийшла і за її межі. Адже з початком повномасштабної військової агресії росії проти України, мільйони людей, у переважній більшості жінки, діти та соціально-незахищені верстви населення змушені були покинути місця постійного проживання, втратити стабільний прибуток та розірвати соціальні зв'язки. Внаслідок військових дій відбулись основні три напрями міграції: внутрішня міграція – зі сходу на захід; міграція до ЄС та країн північної Америки та примусова міграція, поєднана з депортацією до країни агресора. Люди, які покидають зони конфліктів у пошуках притулку, піддають своє життя підвищеній небезпеці, тому з'являється великий ризик постраждати від торгівлі людьми.

Їм доводиться жити з постійною невпевненістю, в умовах відсутності фізичної, емоційної та психологічної безпеки, фінансової нестабільності, потреби стабільного доходу і недостатньою правовою і соціальною інтеграцією в громадах прийому. Також зазначені вище особи стикаються з великими перешкодами при працевлаштуванні на легальному ринку праці, не можуть знайти роботу в офіційному секторі економіки. За своєю природою неофіційний сектор є некерованим на законодавчому рівні, це робить його ідеальним середовищем для роботодавців або посередників, які займаються експлуатацією працівників і торгівлею ними.

Фахівці з міграції зазначають, що великий відсоток українців, щоб забезпечити собі належні умови існування, готові прийняти ризиковані пропозиції щодо працевлаштування.

Ще одним ризиком для українців є псевдоволонтери та люди, які демонструють, що хочуть допомогти, а насправді бажають отримати лише вигоду для себе. Продають і використовують українців найчастіше для праці на будівництві, в сільському господарстві, домашньому господарстві, сексуальне рабство тощо.

Досить часто до цієї справи залучена і організована злочинність, національного та транснаціональними зв'язками. Злочинці зустрічають людей, яким потрібна допомога, яким потрібно заробляти гроші, які не володіють мовою країни, в яку вони мігрували, не орієнтуються в регіональному законодавстві та мають психологічні травми внаслідок війни.

Як приклад, у німецькому інтерв'ю DieWelt, генеральний секретар ОБСЄ Хельга Шмідт повідомила, що з 24 лютого 2022 року глобальним пошуком сексуальних послуг та порнографічних зображень українських жінок та дітей виросло на 600 %, торгівля вагітними жінками виросла на 200 % за цей період часу [1].

Дійсно, німецька поліція та митна служба частіше стали фіксувати випадки того, що на горі українців бажать нажитись. У грудні 2022 року суспільно-правова медіа компанія RBV повідомила, що під час рейдів, поліцейські все частіше знаходять у борделях Берліна жертв торгівлі людьми – українських жінок.

Також значна кількість людей, у тому числі дітей, були примусово переміщені до російської федерації. Згідно зі статистичними даними, це явище набуло таких величезних масштабів, що стало підставою для видачі Міжнародним судом в Гаазі ордеру на арешт президента російської федерації В.В. Путіна та уповноваженого по правам дитини Марії Львової-Білової. Останніх обвинувачують у депортації українських дітей [2].

Міграція та примусове переміщення людей до російської федерації відбувається у зв'язку з тим, що деякі ділянки кордонів України являються неконтрольованими через проведення військової агресії.

Уперше про торгівлю людьми як про глобальну проблему було заявлено на початку ХХ століття. У 1948 році Генеральною Асамблеєю ООН прийнято Загальну декларацію прав людини, яка закріпила основоположні принципи міжнародного права. Відповідно до статті 4 декларації ніхто не повинен утримуватись у рабстві або підневільному стані; рабство або работоргівля заборонена в усіх її проявах [3]. Ця Декларація не містить визначення торгівлі людьми, в основному вона зосереджується на правах людини, які вона має від народження, тому вона є неефективною у питаннях захисту прав жертв торгівлі людьми.

У статті 4 Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16 травня 2005 року говориться, що “торгівля людьми” означає найм, перевезення, переміщення, приховування або прийняття осіб, використовуючи погрози або силу чи інші форми примусу, насильницького викрадення, обману, шахрайства, зловживання владою або безпорадним станом або отримання плати чи вигоди для досягнення згоди особи, що має владу над іншою, з метою експлуатації [4].

Відповідно до українського законодавства, а саме: Закону України “Про протидію торгівлі людьми”, дається визначення, що торгівля людьми – здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, учинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що, відповідно до Кримінального кодексу України, визнаються злочином [5].

Абсолютна заборона рабства та работоргівлі зазначена і в ст. 8 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 1966 року [6].

У 2000 році Генеральною Асамблеєю ООН було прийнято Конвенцію проти транснаціональної організованої злочинності. І її одразу доповнили двома важливими

документами: Протокол про попередження і припинення торгівлею людьми, особливо жінками та дітьми, і покарання за неї [7], а також Протокол проти незаконного ввозу мігрантів сушею, морем і повітрям [8].

На сьогодні торгівля людьми досягла великих масштабів, і це вже змушує говорити про неї як про глобальну проблему XXI століття. Її високу прибутковість можна порівняти з незаконною торгівлею наркотиками, зброєю, міжнародним тероризмом. Що стосується України, то з моменту повномасштабного вторгнення Росії на наші території у лютому 2022 року ця проблема набула значно складнішого характеру. І саме вторгнення російської федерації на територію України викликає занепокоєння щодо міграційних процесів, які відбуваються і на території нашої держави, і поза її межами, наслідком цього є велика кількість випадків торгівлі людьми. Як свідчать дані МОМ, з початку 2022 р. жертвами торгівлі людьми в Україні стали 18 510 осіб, серед яких 54% – жінки у віці від 30 до 38 років [9].

Враховуючи те, що в період воєнного стану найбільше жертвами торгівлі людьми стають жінки та діти, правоохоронні органи України повинні приділяти особливу увагу розслідуванню кримінальних проваджень цієї категорії в цілому.

Вказані вище кримінальні правопорушення повинні доручатися спеціалізованим слідчим та прокурорами, що здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва у провадженнях щодо неповнолітніх. Розслідування повинно бути швидке, повне та неупереджене.

Дії працівників поліції при отриманні інформації про торгівлю людьми повинні бути зосереджені на з'ясування наступних обставин:

- чи були вчинені ще якісь злочини;
- чи проводяться бойові дії у місці, де вчинено злочин;
- чи контролюється місце вчинення злочину урядом України;
- чи зазнала потерпіла особа тілесних ушкоджень, тортур тощо;
- чи потребує потерпіла особа медичної чи психологічної допомоги;
- також з'ясовується особа злочинця, та інші обставини злочину;
- та інші.

У разі вчинення злочину на території іншої держави працівники правоохоронних органів у встановлений законом спосіб інформують компетентні органи держави, де був вчинений вказаний злочин, та детально з'ясовують місце перебування та стан потерпілої особи.

Враховуючи те, що на формування типових ситуацій допиту жінок та дітей, які потерпіли від насильницьких злочинів, великою мірою впливають фізичний і психічний стан потерпілих у кримінальній та після кримінальній ситуаціях, слідчий повинен визначити тактику проведення допиту потерпілих, адже кожна конкретна ситуація допиту зазначених категорій потерпілих вимагає розробити комплекс тактичних правил підготовки до допиту, тактичних і психологічних прийомів проведення їх допиту. Це в свою чергу допоможе слідчому в різних ситуаціях, що можуть скластися під час допиту потерпілих осіб, а також установити з ними психологічний зв'язок.

Щоб підготуватись до допиту жінки, яка є потерпілою в цій категорії справ, насамперед потрібно оцінити низку таких заходів:

- 1) провести аналіз наявних відомостей про особисті риси потерпілої, специфіку її поведінки в перед кримінальній, кримінальній, а також після кримінальній ситуаціях;
- 2) оцінити їх достатності для подолання можливої протидії, у разі необхідності – визначення доцільності, шляхів, необхідних обсягів додаткової інформації про особисті риси потерпілої, її оточення, зв'язки, конкретні обставини, що визначають її позицію та поведінку;
- 3) після одержання зазначеної інформації проводимо її аналіз і порівняння з наявними доказами у кримінальному провадженні;
- 4) рекомендувати потерпілій скористатися консультацією психолога з метою психологічної допомоги в подоланні негативного впливу несприятливої життєвої ситуації, яка склалася; допомогти адаптуватися потерпілій до ситуації розслідування чи до ситуації допиту;
- 5) залучити до участі в допиті потерпілої від насильницького злочину фахівця-психолога для визначення психологічних прийомів, що сприятимуть установленню психологічного контакту із допитуваною;
- 6) за необхідності призначити щодо потерпілої судово-психологічну, судово-сексологічну, судово-психіатричну або комплексні експертизи;
- 7) проведення інших слідчих дій, системно-функціонально пов'язаних із допитом потерпілої.

Що стосується допиту дітей, що стали потерпілими в цій категорії кримінальних проваджень, слід увагу звернути на Конвенцію Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та зловживань сексуального характеру, де найбільш докладно визначаються вимоги до опитування дитини. У ст. 35 Конвенції “Опитування дитини” кожна сторона вживає необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення:

- a) проведення опитувань дитини без необґрунтованої затримки, відразу після повідомлення фактів компетентним органам;
- b) проведення опитувань дитини, якщо це необхідно, у спеціально обладнаному та прилаштованому для цих цілей приміщенні;
- c) проведення опитувань дитини особою, спеціально підготовленою для цих цілей;
- d) проведення всіх опитувань дитини одними й тими самими особами, якщо це можливо, та де це доцільно;
- e) якомога меншої кількості опитувань і настільки, наскільки це є вкрай необхідним для цілей кримінального провадження;
- f) можливості супроводження дитини її законним представником або, де це доцільно, дорослим, якого вона сама вибирає, якщо стосовно цієї особи не буде винесено мотивованого рішення про інше [10].

Також необхідно звернути увагу на такий документ, як Керівні принципи щодо судочинства, дружнього дитині, прийняті Комітетом Міністерства Ради Європи 17 листопада 2010 року. До основних принципів, на яких базується цей документ, належать максимальне дотримання інтересів дитини, повага до гідності, захист від дискримінації, верховенство закону.

Для розв'язання зазначених проблем та удосконалення системи досудового розслідування в Розпорядженні “Про схвалення Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року” перераховуються положення, які б покращили досудове розслідування, а саме :

забезпечення обов'язкового спеціального навчання слідчих, що здійснюють досудове розслідування, та прокурорів, що здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва у провадженнях щодо неповнолітніх;

запровадження єдиних стандартів навчання захисників, які залучаються для надання правової допомоги дитині, яка є підозрюваною чи обвинуваченою;

забезпечення єдиного підходу до допиту дітей незалежно від їх статусу у кримінальному провадженні (підозрюваний, обвинувачений, свідок, потерпілий тощо), зокрема з використанням таких спеціальних методик, як “Зелена кімната”;

забезпечення визначення чіткого переліку прав законних представників дітей під час кримінального провадження;

забезпечення правової визначеності статусу педагога, психолога, лікаря, представника служби у справах дітей, критеріїв їх вибору та залучення тощо [11].

Зважаючи на ці положення, можна перерахувати вимоги, яким має відповідати допит неповнолітнього. Насамперед особі, яка допитує, потрібно встановити психологічний контакт з неповнолітнім. Для цього рекомендується запропонувати йому розповісти більш детально про себе: де і як навчається, з ким товаришує, яка обстановка в сім'ї, чи є в нього захоплення. Сама атмосфера допиту має бути невимушеною, він не повинен бути занадто довгим, запитання, які ставляться, повинні бути простими та зрозумілими. Що стосується тактики та методики, то вони повинні застосовуватися у суворій відповідності з вимогами кримінально-процесуального закону та правилами судової етики.

Також потрібно звернути уваги на те, що повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України викликало велику кількість міграційних процесів, у зв'язку з чим багато жінок та дітей, що постраждали в таких кримінальних провадженнях, як торгівля людьми, у будь-який момент розслідування провадження можуть покинути територію України, тому всі слідчі дії за участю потерпілої сторони повинні проводитись якнайшвидше, але не за рахунок якості, повноти і всебічності. Слідчі повинні використовувати можливості ст. 225 КПК України, відповідно до якої “У виняткових випадках, пов'язаних із необхідністю отримання показань під час досудового розслідування, якщо через існування небезпеки для життя і здоров'я особи, її тяжкої хвороби, наявності інших обставин, що можуть унеможливити її допит в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань, сторона кримінального провадження, представник юридичної особи, стосовно якої здійснюється провадження, мають право звернутися до слідчого судді із клопотанням провести допит такої особи в судовому засіданні, в тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб. У цьому випадку допит здійснюється у судовому засіданні в місці розташування суду або перебування хворої особи в присутності сторін кримінального провадження з дотриманням правил проведення допиту під час судового розгляду.”

У цьому випадку сторона кримінального провадження, представник юридичної особи, стосовно якої здійснюється провадження, мають право звернутися до слідчого судді із клопотанням провести допит такої особи в судовому засіданні [12].

Застосування слідчими у процесі досудового розслідування статті 225 КПК України в подальшому зменшують повторну травматизацію дітей-жертв, а також жінок-жертв, які постраждали внаслідок торгівлі людьми, адже вони часто сприймають судовий процес як тортури.

Важливо наголосити, що неповнолітні особи користуються додатковими гарантіями під час їх участі у кримінальному провадженні, що закріплено ч. 2 ст. 10 КПК, а загальні правила проведення допиту визначенні у ст. 224 КПК України.

Тому, щоб зменшити негативний психологічний вплив на дитину, слідчим потрібно вживати заходів щодо застосування під час допиту неповнолітньої особи аудіо- та/або відеофіксації слідчих дій, а саме активно застосовувати статтю 232 КПК України, де надається можливість здійснення дистанційного досудового розслідування. Слід звернути увагу на те, що застосування відеозапису є вкрай важливим, оскільки, як правило, саме під час першого допиту дитина дає правдиві свідчення, а в подальшому її покази можуть змінюватись під впливом різних обставин. Наприклад, це і вплив оточення, час, який проходить, витіснення негативних спогадів з пам'яті. Також аудіо-та відеозапис допиту можуть слугувати предметом аналізу експертів, якщо у справі буде призначена психологічна або комплексна психолого-психіатрична експертиза. Відео дає можливість зафіксувати емоції, з якими дитина дає покази, а це також може бути предметом дослідження для фахівців, що проводять відповідні експертизи.

Враховуючи викладене, можна сказати, що міграція населення з України до інших країн в умовах воєнного стану буде продовжуватися й надалі. А це в свою чергу породжуватиме те, що громадяни України будуть у пошуках роботи і, як показує практика, торгівці людьми пропонуватимуть привабливі можливості працевлаштування. І щоб зменшити кількість потерпілих, потрібно проводити більше роз'яснювальної роботи з українськими громадянами, які виїжджають за кордон через російську агресію, а саме: в пунктах пропуску надавати детальну інформацію про Національну гарячу лінію з протидії торгівлі людьми та гарячу лінію екстреної допомоги в усіх країнах – членах ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Війна в Україні призвела до зростання злочинності у сфері торгівлі людьми – генсек ОБСЄ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3649211-vijna-v-ukraini-prizvela-do-zrostanna-zlocinnosti-u-sferi-torgivli-ludmi-gensek-obse.html> (дата звернення: 12.05.2023).
2. Міжнародний суд в Гаазі видав ордер на арешт Путіна. Що означає це рішення – BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cjzmz0e49z3yo#:~:text=Міжнародний%20кримінальний%20суд%20у%20Гаазі%20видав%20м%> (дата звернення: 12.05.2023).
3. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена Генеральною Асамблеєю ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 12.05.2023).
4. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text (дата звернення: 12.05.2023).
5. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 № 3739-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text> (дата звернення: 12.05.2023).

© Bondarenko Olena, 2023

6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: від 19.10.73 № 2148-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 12.05.2023).

7. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: від 15.11.2000 № 1433-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791#Text (дата звернення: 12.05.2023).

8. Протокол проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: від 21.05.2004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_790#Text (дата звернення: 12.05.2023).

9. Карта CTDC | CTDC. URL: <https://www.ctdatacollaborative.org/map> (дата звернення: 12.05.2023).

10. Про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства: Конвенція Ради Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text (дата звернення: 12.05.2023).

11. Про схвалення Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року: розпорядження КМУ від 18 грудня 2018 р. № 1027-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1027-2018-r#Text> (дата звернення: 12.05.2023).

12. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 12.05.2023).

REFERENCES

1. Viina v Ukraini pryzvela do zrostannia zlochynnosti u sferi torhivli liudmy – hensek OBSIE. “The war in Ukraine led to an increase in crime in the field of human trafficking – OSCE Secretary General”. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3649211-vijna-v-ukraini-prizvela-do-zrostanna-zlocinnosti-u-sferi-torgivli-ludmi-gensek-obse.html>. (Date of Application: 12.05.2023) [in Ukrainian].

2. Mizhnarodnyi sud v Haazi vydav order na aresht Putina. Shcho oznachaie tse rishennia – BBC News Ukraina. “The International Court of Justice in The Hague issued an arrest warrant for Putin. What does this decision mean – BBC News Ukraine”. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cjnz0e49z3yo#:~:text=Міжнародний%20кримінальний%20суд%20у%20Гаазі%20видав%20м%>. (Date of Application: 12.05.2023) [in Ukrainian].

3. Zahalna deklaratsiia prav liudyny. “Universal Declaration of Human Rights”. Adopted and proclaimed by the UN General Assembly on December 10, 1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text. (Date of Application: 12.05.2023) [in Ukrainian].

4. Konventsiiia Rady Yevropy pro zakhody shchodo protydyi torhivli liudmy. “Council of Europe Convention on Measures to Combat Trafficking in Human Beings”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text. (Date of Application: 12.05.2023) [in Ukrainian].

5. Pro protydyiu torhivli liudmy. “On combating human trafficking: Law of Ukraine dated September 20, 2011 No. 3739-VI”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text>. (Date of Application: 12.05.2023) [in Ukrainian].

6. Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski i politychni prava. “International Covenant on Civil and Political Rights: dated October 19, 1973, No. 2148-VIII”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text. (Date of Application: 12.05.2023) [in Ukrainian].

7. Protokol pro poperedzhennia i prypynennia torhivli liudmy, osoblyvo zhinkamy i ditmy, i pokarannia za nei, shcho dopovniue Konventsiiu Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti. “Protocol on the Prevention and Suppression of Trafficking in Human Beings, Especially Women and Children, and its Punishment, Supplementing the United

Nations Convention against Transnational Organized Crime”: dated November 15, 2000, No. 1433-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791#Text. (Date of Application: 12.05.2023) [in Ukrainian].

8. Protokol proty nezakonnoho vvozu mihrantiv po sushi, moryu i povitriu, shcho dopovniuiie Konventsiiu Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti. “Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime”: dated May 21, 2004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_790#Text. (Date of Application: 12.05.2023) [in Ukrainian].

9. Karta CTDC. “Map of CTDC”. URL: <https://www.ctdatacollaborative.org/map>. (Date of Application: 12.05.2023) [in Ukrainian].

10. Pro zakhyst ditei vid seksualnoi ekspluatatsii ta seksualnoho nasylstva. “On the protection of children from sexual exploitation and sexual violence: Council of Europe Convention”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text. (Date of Application: 12.05.2023) [in Ukrainian].

11. Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii reformuvannia systemy yustytstii shchodo ditei na period do 2023 roku. “On the approval of the National Strategy for Reforming the Justice System for Children for the Period Until 2023”: Decree of the CMU, dated December 18, 2018, No. 1027-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1027-2018-p#Text>. (Date of Application: 12.05.2023) [in Ukrainian].

12. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. “Criminal Procedure Code of Ukraine”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. (Date of Application: 12.05.2023) [in Ukrainian].

UDC 343.14:343.431

Bondarenko Olena,

Candidate of Juridical Sciences,

Docent at the Department of Law Enforcement and Anti-corruption Activities, Educational and Scientific Institute of Law. Prince Vladimir the Great,

Kyiv, Ukraine,

ORCID ID 0000-0002-8270-5316

FEATURES OF AN INTERROGATION OF WOMEN AND CHILDREN IN CRIMINAL PROCEEDINGS RELATED TO HUMAN TRAFFICKING IN THE STATE OF WAR

This article highlights problematic issues related to human trafficking during the period of martial law in Ukraine. These actions are recognized by the world community as serious crimes. The problems of human trafficking, and especially of marginal groups of people, including women and children, have been repeatedly discussed in the scientific literature. At the same time, scientists analyzed and studied the issue of human trafficking in peacetime. Currently, a major conflict is underway in Ukraine, which necessitates addressing the aforementioned issue with regard to the conditions of war.

Considering cases related to human trafficking in court sessions is also of interest, as most scientific works on this issue focus on the actions of law enforcement agencies during the pre-trial investigation process. As practice shows, the victims of the specified crimes evaluate their actions and the actions of the criminals who committed the mentioned crimes in the process of pre-trial investigation and in the process of trial in completely different

© Bondarenko Olena, 2023

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2023.3\(61\).23](https://doi.org/10.36486/np.2023.3(61).23)

Issue 3(61) 2023

<https://naukaipravookhorona.com/>

ways. Therefore, it is essential to investigate these changes objectively. To some extent, this scientific article carries out such an analysis.

There are also certain questions regarding the questioning of the victims in the court session. The problems of interrogation, especially in crimes related to sexual violence and when the victims are minors, were also repeatedly considered in the scientific literature, but the mentioned analysis was in most cases superficial. The article attempts to compare the concepts of “Interrogation”, which is used in criminal proceedings in Ukraine, and “Interrogation”, which is used in European countries.

In order to clarify the very concept of “Trafficking in people”, an attempt was made to formulate its own concept and consider its causes and conditions that contribute to the spread of such crimes during the period of martial law. These reasons are also highlighted in the study.

Thus, this article aims to address the issue of investigating human trafficking crimes during martial law and suggest ways to decrease the occurrence of such crimes while implementing preventive measures. An analysis of modern legislative support for the activities of law enforcement agencies in the field of investigation of crimes related to human trafficking and their consideration in a court session was carried out. Certain proposals have been made.

Keywords: court, criminal proceedings, stages of criminal proceedings, human trafficking, interrogation, survey, combating human trafficking, international legal experience.

Отримано 16.10.2023